

POSTANOWIENIE

Dnia 19 sierpnia 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Barbara Myszka (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Antoniego S. i Stanisława K.
przeciwko Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w W.
o ustalenie,
po rozpoznaniu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 19 sierpnia 2009 r.,
na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Okręgowy w W.
postanowieniem z dnia 13 marca 2009 r.,

„Czy jako obciążenie wygasające na mocy art. 241 k.c. należy traktować nieujawnione w księdze wieczystej prawo dzierżawy nieruchomości, w przypadku gdy wydzierżawiający - uczelnia publiczna - staje się właścicielem tej nieruchomości na podstawie art. 256 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 z późn. zm.)?”

odmawia podjęcia uchwały.

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 1 sierpnia 2008 r. Sąd Rejonowy w W. oddalił powództwo Antoniego S. i Stanisława K., skierowane przeciwko Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w W., o ustalenie, że między stronami istnieje stosunek dzierżawy, wynikający z umowy zawartej w dniu 30 września 1999 r., zmienionej aneksami: nr 1 z dnia 1 listopada 1999 r. i nr 2 z dnia 6 maja 2005 r.

Sąd Rejonowy ustalił, że w dniu 30 września 1999 r. strony zawarły umowę dzierżawy, mocą której pozwana zobowiązała się oddać powodom do używania i pobierania pożytków nieruchomości rolną, stanowiącą Rolniczy Zakład Doświadczalny „P.”. Pozwana była użytkownikiem wieczystym gruntu oddanego w dzierżawę i właścicielem znajdujących się na nim budynków. Umowa została zawarta na czas oznaczony, do dnia 31 października 2009 r., z tym że aneksem nr 2 przedłużono ją do 31 października 2010 r. Strony ustaliły, że umowa dzierżawy przestanie obowiązywać, jeżeli z mocy prawa lub decyzji władz Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w W. wydzierżawiający utraci status wieczystego użytkownika przedmiotu dzierżawy. Z dniem 1 września 2005 r. pozwana, na podstawie art. 256 ust. 1 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. Nr 164, poz. 1365 ze zm.), stała się z mocy prawa właścicielem gruntu oddanego w dzierżawę.

Zdaniem Sądu Rejonowego, zgodnie z art. 247 k.c., który znajduje odpowiednie zastosowanie do prawa użytkownika wieczystego, przysługujące pozwanej użytkowanie wieczyste z dniem 1 września 2005 r. wygasło na skutek konfuzji. Wraz z wygaśnięciem użytkowania wieczystego wygasają – jak wynika z art. 241 k.c. – ustanowione na nim obciążenia. Przyjmując, że regulacja ta dotyczy obciążającej użytkowanie wieczyste umowy dzierżawy, Sąd Rejonowy uznał, iż z dniem 1 września 2005 r. wygasł także łączący strony stosunek dzierżawy.

Rozpoznając apelację powodów od powyższego wyroku Sąd Okręgowy w W. postanowieniem z dnia 13 marca 2009 r. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia w trybie art. 390 § 1 k.p.c. zagadnienie prawne przytoczone w sentencji postanowienia. W uzasadnieniu stwierdził, że zarówno w orzecznictwie, jak i w doktrynie brak jednoznacznego stanowiska co do tego, czy przepis art. 241

k.c. obejmuje jedynie prawa rzeczowe, czy także związane przez wieczystego użytkownika stosunki obligacyjne, mające za przedmiot wygasłe użytkowanie wieczyste.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego w trybie art. 390 § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy powinien zbadać, czy spełnione zostały wszystkie określone w tym przepisie przesłanki, warunkujące podjęcie uchwały. Kontroli podlega zatem także prawidłowość wydania przez sąd drugiej instancji postanowienia o przedstawieniu zagadnienia prawnego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2005 r., III CZP 93/04, nie publ. i z 19 listopada 2008 r., III CZP 21/08, nie publ. oraz orzeczenia powołane w uzasadnieniach obu postanowień).

Wypełniając ten obowiązek, trzeba stwierdzić, że w niniejszej sprawie postanowienie Sądu Okręgowego z dnia 13 marca 2009 r. zapadło w postępowaniu dotkniętym nieważnością z tej przyczyny, że skład sądu orzekającego był sprzeczny przepisami prawa. W wydaniu postanowienia brała udział sędzia Sądu Rejonowego A. Ł., którą Prezes Sądu Okręgowego w W. – na podstawie art. 77 § 8 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2001 r. Nr 98, poz. 1070 ze zm. – dalej: „u.s.p.”) – delegował „do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Okręgowego w W. w Wydziale Cywilnym – Odwoławczym w dniu 3 marca 2009 r. w celu uzupełnienia składu orzekającego”(k. 629). W dniu 3 marca 2009 r. Sąd Okręgowy, w składzie którego uczestniczyła sędzia A. Ł., przeprowadził rozprawę, po czym odroczył ogłoszenie orzeczenia do dnia 13 marca 2009 r. W dniu tym natomiast zamkniętą rozprawę otworzył na nowo, odroczył ją i ogłosił postanowienie o przedstawieniu zagadnienia prawnego w trybie art. 390 § 1 k.p.c. (k. 654). Z sentencji ogłoszonego postanowienia wynika wprawdzie, że zostało ono wydane „po rozpoznaniu sprawy na rozprawie w dniu 3 marca 2009 r.”, jednak stwierdzenie to pozostaje w sprzeczności z treścią protokołu, który jest udokumentowaniem wszystkich zdarzeń istotnych dla przebiegu postępowania i korzysta z domniemań właściwych dokumentom urzędowym (art. 244 k.p.c.). Z protokołu wynika natomiast, że w dniu 13 marca 2009 r. Sąd Okręgowy zamkniętą rozprawę otworzył na nowo, po czym odroczył ją i

ogłosił postanowienie z dnia 13 marca 2009 r. Oznacza to, że w dniu 13 marca 2009 r. odbyła się rozprawa oraz że postanowienie o przedstawieniu zagadnienia prawnego do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu zostało wydane na rozprawie w dniu 13 marca 2009 r.

Zarówno z treści pisma Prezesa Sądu Okręgowego w W., jak i z notatki urzędowej z dnia 7 sierpnia 2009 r. Kierownika Sekretariatu Wydziału III Izby Cywilnej Sądu Najwyższego wynika, że sędzia A. Ł. została delegowana do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Okręgowego w W. jedynie w dniu 3 marca 2009 r. Nie była zatem uprawniona do udziału w czynnościach Sądu Okręgowego w dniu 13 marca 2009 r., polegających na otwarciu zamkniętej rozprawy na nowo, przeprowadzeniu jej, odroczeniu i wydaniu postanowienia w trybie art. 390 § 1 k.p.c. Mogłaby brać w nich udział tylko wtedy, gdyby została delegowana do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Okręgowego w W. również w dniu 13 marca 2009 r. Natomiast w braku takiej delegacji, Sąd Okręgowy powinien zamkniętą rozprawę otworzyć na nowo i przeprowadzić dalsze czynności procesowe w innym składzie, już bez udziału sędzi A. L., nie odnosił się do nich bowiem warunek bezpośredniości przewidziany w art. 323 k.p.c.

W konsekwencji, trzeba stwierdzić, że czynności procesowe w dniu 13 marca 2009 r. zostały podjęte przez Sąd Okręgowy w składzie sprzecznym z przepisami prawa (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Nie ulega wszak wątpliwości, że art. 77 u.s.p., zezwalający na orzekanie przez sędziego w innym sądzie niż sąd jego siedziby, ma charakter wyjątku, który nie podlega wykładni rozszerzającej.

Skoro postanowienie o przedstawieniu zagadnienia prawnego zapadło w warunkach nieważności postępowania, nie zostały spełnione warunki do podjęcia uchwały.

Ubocznie tylko wypada wskazać na potrzebę odróżnienia dzierżawy rzeczy (art. 693 § 1 k.c.) od dzierżawy praw (art. 709 k.c.), w dotychczasowym postępowaniu bowiem kwestia ta uszła uwagi Sądu Okręgowego.

Z przytoczonych wyżej powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 61 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) postanowił, jak w sentencji.

